

RESHAPING THE WORLD ECONOMIC POWER RELATIONS. IMPACT ON NATIONAL SECURITY

RECONFIGURAREA RAPORTURILOR DE PUTERE ECONOMICA LA NIVEL MONDIAL. IMPACT ASUPRA SECURITATII NATIONALE

Boris CHISTRUGA⁶⁰, prof.univ., dr.hab.
Roman CHIRTOAGA⁶¹, drd

Abstract: *The main landmarks of the architecture of the world economy at the present stage are examined. It was argued that the process of globalization, the content, directions and interdependent forms of international economic are determined by the relationship between the great world economic powers. But starting with the years 2014-2015 to defend serious cracks in the field of the world economy in general and in the process of globalization in particular. Are these problems an indication that the relations between the great powers can no longer generate the increase of the prosperity of the countries of the world? This article seeks to answer these questions by emphasizing that reconfiguring global economic power relations requires a new approach to the effective architecture of the international economic security system.*

Cuvinte cheie: *globalizarea, economia mondială, creșterea economică, securitatea economică națională, raportul de puteri economice.*

JEL CLASSIFICATION: F02, F51, F52, F68

1. **Întroducere.**

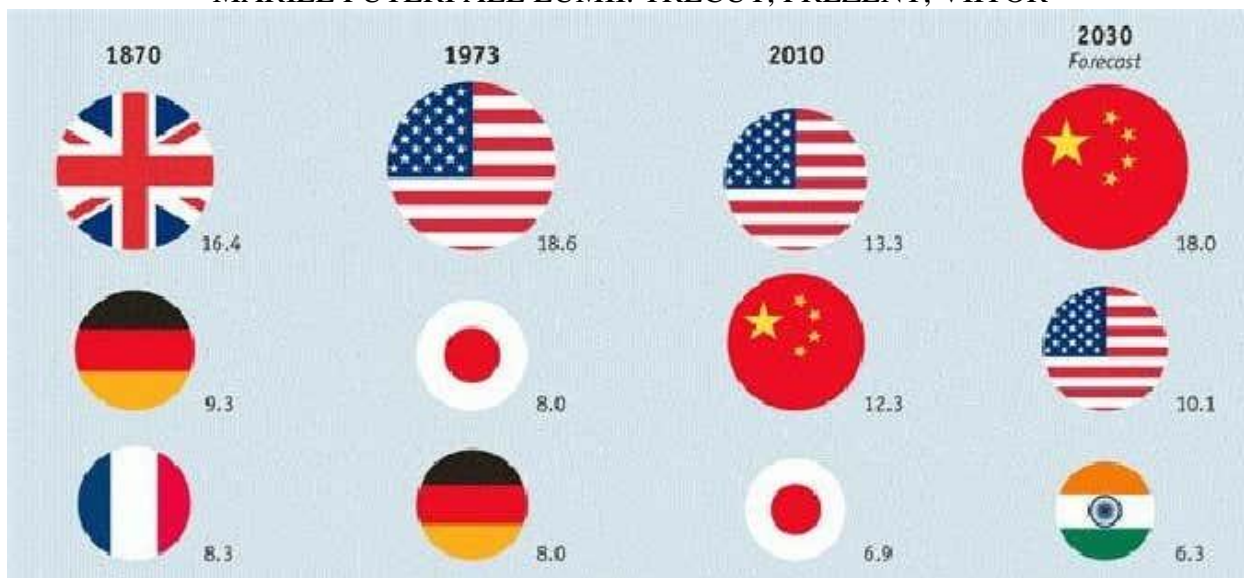
Este deja incontestabil faptul că globalizarea, fiind o etapă superioară a internaționalizării, a contribuit la o intensificare uriașă a interdependențelor între țările lumii, interpătrunderii și îngemănării lor reciproce, căpătând forma transnaționalizării. Acest fapt a adus la universalizarea sau omogenizarea vieții economice, angajând în mersul său istoric, toate țările lumii. Globalizarea reprezintă, totodată un adevărat salt asupra statului-națiune, având în perspectivă crearea unei noi ordini economice și politice mondiale, la baza căreia, s-ar afla un nou set de valori.

Rezultat proceselor menționate mai sus, ne confruntăm la etapa contemporană, cu o creștere bruscă a decalajului Nord-Sud pe axa Bogăție-Sărăcie; deformarea mecanismelor economiei de piață; expansiunea haotică a capitalului global, mai ales a capitalului speculativ; instabilitatea regională și globală, cauzată de interdependențele economiilor naționale la nivel mondial. Factori, care au determinat acest ”rezultat” sunt mulți și variați. Nici procesul globalizării nu a evoluat în mod liniar. Am menționa în acest context, câteva etape: 1820-1914; 1945-1970; 1980-până în prezent. Totodată, putem constata persistența unui factor, care corelează perfect cu toate cele trei perioade menționate – existența sau lipsa unei puteri dominante, care ar avea resurse suficiente pentru asigurarea funcționării unor reguli comune la nivel internațional (respectiv, Imperiul Britanic în perioada anilor 1820-1914, apoi lipsa unui hegemon odată cu diminuarea puterii relative a acestui stat, și în perioada 1945 – prezent, Statele Unite ale Americii).

⁶⁰ ASEM

⁶¹ ASEM

MARILE PUTERI ALE LUMII: TRECUT, PREZENT, VIITOR

Etapa contemporană, caracterizată prin descoperiri tehnologice revoluționare, mari schimbări demografice și sociale, acutizarea problemei ecologice și raritatea resurselor, etc., se confruntă cu încă un proces epocal - repositionarea marilor puteri în economia mondială. Acesta din urmă a acutizat problema confruntărilor globale: dezvoltarea industrială și a tehnologiilor de vârf; accesul la informație și cunoștințe; polarizarea economică paralel cu tendințele de integrare economică; problemele financiare-valutare și investiționale; subdezvoltarea și subnutriția; problemele sociale, migrația, problema refugiaților; conflictele militare; problemele ecologice, etc. Toate acestea au acutizat necesitatea asigurării securității economice pentru toate țările lumii.

În continuare, vom examina puterile economice principale și vom compara raportul dintre acestea și arhitectura efectivă a sistemului de securitate economică internațională.

2. Metode aplicate.

Pentru a realiza scopul cercetării, am aplicat *abordarea sistemică*: efectele transformărilor economice în economia mondială asupra țărilor lumii au fost studiate pornind de la raportul de puteri și impactul acestuia asupra interdependentelor între țările lumii privite ca un set de elemente corelate. În continuare, utilizând abordarea comparativă, am recurs la *analiza* datelor statistice colectate din diverse surse, așa ca autoritățile naționale de statistică ale diferitor țări, instituțiilor și organizațiilor Internaționale. Am utilizat *metoda istorică* pentru examinarea proceselor în consecutivitatea lor cronologică și în dezvoltare și astfel am identificat tendințele pe termen lung și termen scurt. În final, am folosit *sinteza* pentru a reuni componentele studiate în două canale principale de propagare a efectelor. În calitate de suport informațional au fost utilizate documentele oficiale ale ONU, Uniunii Europene, datele statistice naționale și internaționale, publicațiile din ediții de specialitate.

3. Rezultate obținute și discuții

Interacțiunea economică internațională se bazează pe cointeresarea statelor naționale în beneficiile obținute în urma acesteia. Datele din literatura empirică confirmă existența unei corelații generale pozitive puternice dintre creșterea PIB-ului unei țări și sporirea volumului schimburilor comerciale realizate, aceasta fiind identificată atât la nivelul macro [Frankel and Romer, 1999; Alcalá and Ciccone, 2004], cât și la cel micro [Bloom et al., 2016]. Totodată, rezultatele analizei efectuate în diverse lucrări [Fouquin and Hugot, CEPII, 2016] demonstrează

că distribuirea beneficiilor economice obținute din aceasta creștere nu este egală, echilibrată - unele țări sunt avantajate față de altele.

Prin urmare, interacțiunea economică între statele naționale creează inevitabil și divergențe de interese privind distribuirea beneficiilor respective. Analizate de pe poziția Continuumului Securitate-Dezvoltare (CSD), aceste divergențe pot avea o conotație de securitate existențială în cazul discrepanței considerabile, între puterile rivale. Contradicțiile existente în acest sens, pot fi rezolvate fie prin aplicarea directă a forței, fie prin cooperare în baza regulilor garantate prin posibilitatea aplicării forței.

În literatura de specialitate, se evidențiază următorii indicatori agregați ai puterii economice în relațiile internaționale: 1) mărimea economiei naționale în comparație cu concurenții principali; 2) mărimea comparativă a PIB-ului per capita; 3) ritmurile comparativă de creștere economică; 4) ponderea comparativă în cadrul schimburilor comerciale internaționale; 5) ponderea relativă a investițiilor străine directe; 6) ponderea relativă a rezervelor valutare [Webb and Krasner, 1989]. Prin prisma indicatorilor în cauză, cu unele precizări, distribuirea puterii economice în cadrul EM contemporane poate fi prezentată în următoarea formă (vezi: tabelul 1).

Tabelul 1. Marile puteri economice mondiale, a.2018

	SUA	UE	GER	GBR	FRA	JAP	CHN	IND	RUS	BRA	World
PIB, tril. USD	17,35	18,82	3,88	2,82	2,87	6,16	10,16	2,66	1,68	2,28	80,25
PIB/per capita, mii USD	53,37	36,74	46,97	42,69	42,84	48,57	7,33	1,97	11,45	10,91	10,66
Ritmul PIB/per capita,%	1,47	1,48	1,19	1,46	0,76	1,74	6,56	6,18	- 0,27	-1,3	1,55

Sursa: elaborată de autori în baza datelor BM, UNCTAD

Astfel, datele statistice indică faptul că, actualmente la nivel global, există două centre de putere economică dominante: SUA și UE (aceasta fiind mai puțin consolidată ca și o entitate politică). Asemenea situație de dominație a unui singur actor (sau unui grup de actori [Keohane, 1984]), ca o condiție a ordinii mondiale, deschiderii și stabilității EM, este explicată (cu anumite condiționări [Snidal, 1985]) în cadrul așa numitei „teorii a stabilității hegemonice”, elaborată și dezvoltată de un șir de personalități cunoscute, precum C. Kindleberger, S. Krasner, R. Gilpin, R. Kiohane ș.a. Potrivit uneia din viziunile expuse, motivația hegemonului derivă primordial din extinderea posibilităților proprii de asigurare a securității naționale relative cu alți actori internaționali în urma acumulării veniturilor suplimentare, pe care acesta le obține datorită unei economii mondiale stabile și deschise [Krasner, 1976]. Considerăm că aceasta viziune, în fond, este una corectă, confirmată de istoricul apariției și evoluției economiei mondiale contemporane.

În literatură de specialitate se indică următoarele funcții ale hegemonului: 1) asigurarea liberalizării comerțului; 2) menținerea pieței proprii deschise în perioadele recesiunilor; 3) gestionarea sistemului monetar internațional prin aprovizionarea cu lichidități, în special, în perioadele de criză, precum și prin dirijarea structurii schimburilor valutare; 4) direcționarea capitalului investițional și încurajarea dezvoltării în zonele de periferie ale sistemului [Webb and Krasner, 1989]. În altă viziune, aceste „responsabilități” includ: dezvoltarea piețelor deschise importului, alocarea creditării contraciclice de lungă durată și creditarea masivă de scurtă durată în perioada crizelor economice [Братерский, 2010]. Considerăm că, rolul hegemonului în cadrul EM este axat primordial pe asigurarea securității sistemului și funcțiile lui, pe lângă cele indicate de Webb și Krasner, includ și asigurarea securității rutelor de comerț internațional.

În abordarea actuală, în calitate de hegemon colectiv este recunoscut un grup de țări, care au participat la crearea în anii 1970 a sistemului financiar-monetar internațional contemporan,

cunoscut în literatură ca „Bretton Woods II”: SUA, economiile principale ale Europei de Vest (Germania, Marea Britanie și Franța) și Japonia. Astfel, componența acestuia corespunde cu membrii organizației internaționale „Grupul celor Șapte (G7)”, cu rolul central al Statelor Unite, fundamentat pe puterea economică generală a acestui stat.

În cadrul prezentei lucrări, puterea economică este examinată ca fiind capacitatea statului național de a genera o influență negativă asupra securității economice externe a altor state, prin pârghii economice, și are la baza dependențele economice, ca parte inversă a implicării acestora în REI.

În centrul REI se află comerțul internațional de mărfuri și servicii care exercită influența principală asupra venitului, ocupației și distribuiri interne a puterii pentru majoritatea statelor naționale. În etapa actuală, relațiile comerciale internaționale se bazează pe principiile de „free trade”, cu restricții tarifare minimale, iar instituția internațională de bază, specializată în dezvoltarea comerțului liber, este Organizația Mondială a Comerțului (OMC).

Experiența istorică denotă că, în funcție de distribuirea puterii economice, arhitectura economiei mondiale poate avea două forme de bază: 1) unipolară, cu un centru dominant, care va asigura unificarea și integrarea EM, și 2) multipolară, în lipsa centrului respectiv, aceasta va tinde spre formarea mai multor zone economice separate și interacțiunea între ele.

Analiza comparativă a factorilor de putere economică a actorilor principali ai EM denotă repartizarea neproportională a acesteia (vezi tabelul 2).

Tabelul 2. Factori de putere economică a unor state ale lumii, a. 2020

Actorii	PIB, % lume	Piața internă	Dezvoltare tehnologică	Standarde de viață	Produse strategice	Puterea militară	Puterea monetară	Capital
		Pondere în importuri mondiale, %	IGI (locul în clasament)	IDU (locul în clasament)	Pondere în export. petrol / gaze nat., %	Pondere în cheltuieli mil. mondiale, %	Pondere în tranz. int. valuta, %	Pondere în ISD/ajutoare economice
SUA	21,4	14	61.73 (3)	0,926 (17)	20 / 7,7	39	37,8	8,1 / 20,7
China	16,2	11	54.82 (14)	0,761 (85)	5 / neîns.	13	1,7	7,6 / n/d
Germania	4,4	7	58.19 (9)	0.947 (6)	--- / 2,9	2,7	37,6 (Euro)	6,4 / 14,4
Japonia	5,8	4	54.68 (15)	0,919 (19)	--- / ---	2,5	3,6	14,7 / 9,3
R. Unit	3,2	4	59.78 (4)	0,932 (13)	neîns. / neîns.	3	6,9	2 / 11,6
India	3,2	3	36.58 (52)	0,647 (129)	neîns. / ---	3,7	>1%	neîns. / neîns.
F. Rusă	1,9	1	37.62 (46)	0.824 (49)	11 / 18	3,1	>1%	1,5 / neîns.

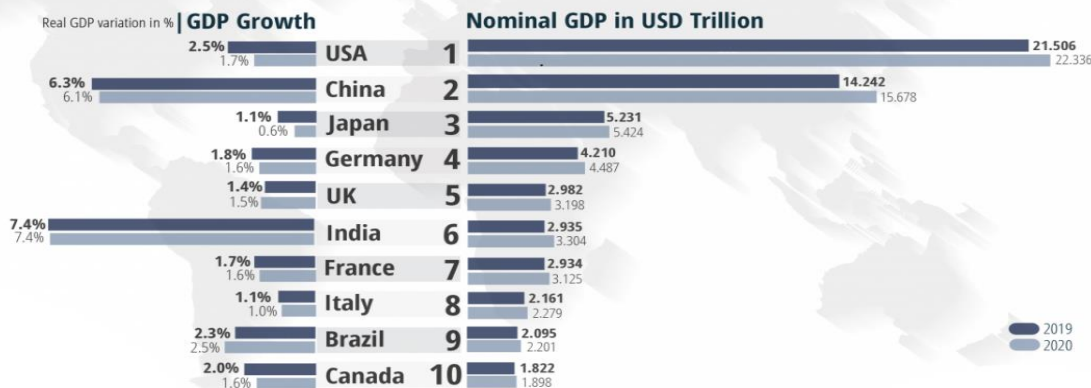
Sursa: elaborată de autori, în baza datelor BM, WIPO, PNUD, EIA, CIA World Factbook, SIPRI, UNCTAD.

Prin urmare, putem concluziona că EM, la etapa actuală, este organizată și funcționează sub influența determinantă a unui singur pol de putere, format după crearea, în anii 1970, a sistemului financiar-monetar internațional contemporan, cunoscut în literatură ca „Bretton Woods II”, și compus primordial din țările grupului „G7”, cu rolul central al SUA. La baza poziției de lider a SUA se află dominația statului american pe întregul spectru al factorilor de putere economică, pe fundalul lipsei efective a vulnerabilității generate de dependențele economice față de alte țări.

O asemenea situație de dominație a unui singur actor, ca condiție a ordinii, deschiderii și stabilității EM, este explicată în literatură, prin așa numita. „teorie a stabilității hegemonice”. Deci, arhitectura unipolară actuală a condiționat stabilitatea și dezvoltarea EM în ultimii decenii, inclusiv, a stat la baza celui de-al doilea val de globalizare. Aceste efecte se datorează rolului hegemonului, care își asumă următoarele “funcții”: asigurarea liberalizării comerțului; menținerea

pieței proprii deschise în perioadele recesiunilor; gestionarea sistemului monetar internațional prin asigurarea cu lichidități, în special, în perioadele de criză, precum și prin dirijarea structurii schimburilor valutare; direcționarea capitalului investițional și încurajarea dezvoltării în zonele de periferie ale sistemului; menținerea securității rutelor de interacțiune economică internațională.

TOP 10 The World's Biggest Economies for 2019 and 2020

Sursa: Standard Chartered

În baza transformărilor din economia mondială din ultimele decenii, au început să se contureze noi tendințe și în planul ”stabilității hegemonice”. Ne referim, în primul rând, la apariția unor noi mari puteri economice cum este China. Analiza principalelor tendinți pe dimensiunea globală ne confirmă deplasarea centrului economic dinspre America de Nord și spațiul Nord Atlantic spre Asia de Sud-Est și, reconfigurarea masivă a sectorului energetic, din cauza avansărilor tehnologice actuale. ”Competiția marilor puteri” nu mai este un concept nou în relațiile internaționale. El a mai fost întâlnit pe timpul Războiului Rece, dar numai în componentele sale militare și ideologice. Calculele efectuate de către BM și FMI arată că clasamentul celor mai mari economii ale lumii va arăta diferit în 2024, față de situația prezentă, pozițiile de top urmând să fie deținute majoritar de țări asiatice. China va fi prima economie mondială în viitor, urmată de SUA, India, Japonia și Indonezia. Pe următoarele locuri în Top 10 vor fi Rusia, Germania, Brazilia, Marea Britanie și Franța.

Un indicator de bază, în acest context, îl reprezintă diminuarea ponderii economice relative a SUA și Occidentului per ansamblu în favoarea țărilor din regiunea Asiei de Sud-Est și, în special, a Republicii Populare Chineze. Astfel, în perioada anilor 2000-2019, ponderea relativă a PIB-ului SUA, raportat la cel global, calculat după nominal, a scăzut de la 25,5% la 21,6%, fiind stabilizat la acest nivel în ultimii doi ani [Banca Mondială]. Totodată, potrivit unor pronosticuri, deja, la nivelul anilor 2027-28, China va depăși SUA ca prima economie [Pricewaterhouse Coopers, Report - February, 2017] (vezi: figura 3). Constrația ponderii americane în economia mondială este însoțită de diminuarea avantajului SUA în favoarea Chinei pe întreg spectrul puterii economice, inclusiv, la capitolul cheltuielilor pentru infrastructură de securitate.

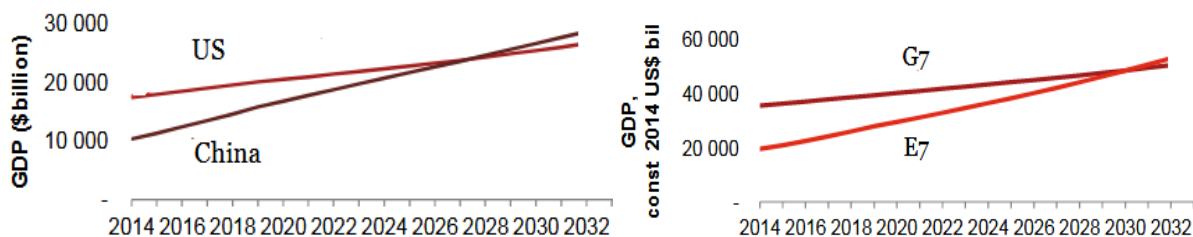

Figura 3. Pronosticurile cu privire la dezvoltarea economică a țărilor lumii, 2014-2032.

Sursa: Pricewaterhouse Coopers.

Practica istorică denotă faptul că incorporarea Chinei, cu potențialul ei economic comparabil cu cel al SUA, ar solicita cedări ce ar eroda rolul actual de hegemon al statului american, precum și va permite avansarea economică chineză. Prin urmare, unica soluție pentru SUA ar consta în practicarea comerțului selectiv și izolarea economică a Chinei, prin crearea zonelor de comerț preferențial cu țările din regiunea Asiei de Sud-est (Parteneriatul Trans-Pacific) și Uniunea Europeană (Parteneriatul Trans-Atlantic), precum și prin susținerea UE în politica sa de extindere spre Est. În acest context, ca o evoluție mai reală se întrevide apariția tendințelor de regionalizare a EM, într-o formă sau altă, în câteva subsisteme, în jurul unor centre regionale, principalele din care fiind SUA, UE și RPC.

5. Concluzii

În baza logicii ideilor expuse, putem înainta următoarea concluzie: **structura și dinamica evoluției pe termen lung a arhitecturii sistemului securității economice internaționale este bazată pe corelația puterilor economice ale statelor naționale, într-un efort de a-și asigura supraviețuirea, prin realizarea imperativelor proprii ale securității** (exprimat prin crearea și menținerea aparatului de securitate necesar) **și dezvoltării** (exprimat primordial prin maximizarea creșterii economice de lungă durată, necesară pentru crearea și menținerea aparatului de securitate).

Bibliografie

1. ALCALÁ, F., CICCONE, A. (2004). Trade and productivity. In: The Quarterly journal of economics, 119 (2), p. 613-0646.
2. BLOOM, N., DRACA, M., VAN REENEN, J. (2016). Trade induced technical change? The impact of Chinese imports on innovation, IT and productivity. In: The Review of Economic Studies, 83 (1), p. 87-117.
3. FOUQUIN, M., HUGOT, J. (2016). Two Centuries of Bilateral Trade and Gravity Data: 1827-2014. Working Paper CEPII No. 2016- http://www.cepii.fr/pdf_pub/wp/2016/wp_2016-14.pdf
4. FRANKEL, J., ROMER, D. (1999). Does Trade Cause Growth? In: *American Economic Review*, vol. 89, no 3, June, p. 379-399.
5. KEOHANE, R. (1984). *After Hegemony: Cooperation and Discord in the World Political Economy*. Princeton. ISBN: 978-0691122489.
6. SNIDAL, D. (1985). „The Limits of Hegemonic Stability Theory”. In: *International Organization*, Vol. 39, No. 4 (Autumn), p. 576 – 614.
7. WEBB, M. C., KRASNER, S. D. (1989). Hegemonic Stability Theory: an Empirical Assessment. In: *Review of International Studies*, 15, p. 183 – 198.
8. БРАТЕРСКИЙ, М.В. (2010). *Экономические инструменты внешней политики и политические риски*. ВШЭ. ISBN: 978-5-7598-0699-8.